

УДК 351.88

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-15>**Кучук А. О.**здобувач кафедри інформаційних систем у управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»**Kuchuk Anna**

Zhytomyr Polytechnic State University

ОГЛЯД ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОЦЕСІВ ЕВАКУАЦІЇ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Історичний аналіз показує, що військова економіка відрізняється високою динамічністю та нерівномірністю розвитку. У минулому столітті у військово-економічній діяльності у різних країнах світу відбувалися глибокі зрушення, що зумовили трансформацію способів економічного забезпечення воєнного будівництва. Глибинні зміни у характері військових потреб держави зажадали переходу до нового типу воєнної економіки, принципово відрізняється від колишнього по основним якісним та кількісним параметрам, системі організації та управління, формам взаємозв'язків із військовою організацією держави, загальною економікою та іншими галузями суспільної діяльності. Війни минулого століття спонукали вчених різних країн вивчати питання стану економіки під час періоду ведення війни. Як показує досвід здобутий у ХХ столітті, війни виграє не тільки сильна армія, але й не менш сильна економіка. А військова економіка в свою чергу потребує ефективного механізму управління, який сформований на вивченню практичного та теоретичного досвіду. Тому, дослідження питання воєнної економіки є дуже важливими та особливо актуальними у наш час.

Ключові слова: бухгалтерський облік, проблеми бухгалтерського обліку, економіка, економічне забезпечення, промислове підприємство.

OVERVIEW OF THE MAIN SOURCES OF STUDYING PROBLEMS OF ACCOUNTING AND ECONOMIC ANALYSIS OF EVACUATION PROCESSES OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Historical analysis shows that the military economy is characterized by high dynamism and uneven development. In the last century, military-economic activity in various countries of the world underwent deep shifts, which led to the transformation of methods of economic support for military construction. Profound changes in the nature of the state's military needs demanded a transition to a new type of military economy, fundamentally different from the former in terms of basic qualitative and quantitative parameters, the system of organization and management, forms of relationships with the military organization of the state, the general economy and other areas of social activity. Economic analysis in the management system of production costs of large industrial enterprises has an undeniably significant value, which is manifested in the provision of relevant information about cause-and-effect relationships in the behavior of costs and the effectiveness of their management. "Economic analysis is the most important component of economic sciences, it decisively determines the reliability and reliability of the conclusions drawn in relation to the state, development prospects and efficiency of business entities of various levels. The current state of economic analysis characterizes it as a theoretically well-developed science. The methods of analysis created in previous periods are being adapted and improved to the new economic conditions. However, analytical science is in a state of development, which is determined by objective reasons related to changes in the economy (expansion of the independence of economic entities in the implementation of their activities, shifting of priorities towards the interests of company owners, etc.). In general, it can be said that analytical science is in a state of development, the methods of analysis of the use of the economic potential of enterprises, production of products, their cost price, and the financial condition of enterprises developed in previous periods require clarification, addition and adaptation to new business conditions. The wars of the last century prompted scientists from different countries to study the state of the economy during the period of war. As the experience gained in the 20th century shows, wars are won not only by a strong army, but also by an equally strong economy. And the military economy, in turn, needs an effective management mechanism, which is formed based on the study of practical and theoretical experience. Therefore, the study of the issue of war economy is very important and especially relevant in our time.

Keywords: accounting, accounting problems, economy, economic support, industrial enterprise.

JEL Classification: M41, M49

Постановка проблеми. Постійна взаємодія системи бухгалтерського обліку та економічного аналізу з іншими інформаційними підсистемами управління в процесі евакуації промислових підприємств проявляються як в основі формування інформаційного забезпечення економічного аналізу виробничих витрат так і генератора інформації які використовуються в плануванні, аудиті, бухгалтерському обліку. Складність всього процесу проявляється в тому, що система управління евакуацією промислових підприємств є

складною та багаторівневою, а отже виникає потреба в налагодженні інформаційно-комунікаційних зв'язків. В результаті таких дій виникає необхідність детального вивчення джерел виникнення проблем бухгалтерського обліку та економічного аналізу процесів евакуації промислових підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення місця системи економічного аналізу в системі управління діяльністю промислових підприємств здійснювалося вітчизняними вченими: О.В. Олійник,

О.М. Галенко, О.А. Зоріна, Т.М. Ковальчук, І.Д. Лаза-ришина, Л.В. Гнилицька, Д.О. Грицишен, О.А. Лаговська, І.Т. Райковська, Т.П. Назаренко, Т.В. Барановська, В.К. Савчук, Л.О. Примостка, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Реслер, В. Євдокимов, О. Іванюта, М. Самчик, К. Самчук, С. Свірко, Н. Піскунова, М. Федорець, К. Піскунова, І. Білоусова, Г. Савицька, В. Іваненко, Е. Мних, О. Мачулка, І. Панченко, П. Попович, Н. Чертова, М. Чумаченко, М. Грешак, З.-М. Задорожний, О. Кірдіна, Г. Колісник, Н. Костецька, С. Котляров, Ю. Кравчук, Ю. Мірошніченко, Г. Партин, В. Панасик.

Проте, незважаючи на значну кількість уваги, яка приділена різними вченими питання виявлення проблем бухгалтерського обліку та економічного аналізу процесів евакуації промислових підприємств потребує уточнення.

Мета статті: огляд та аналіз джерельної бази дослідження проблем бухгалтерського обліку та економічного аналізу процесів евакуації промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. За останні десятиліття у світовій науці накопичено значний арсенал різних методів, підходів та технологій, які спрямовані на отримання якісної картини стану та ефективності наукових досліджень. Найбільш популярним є використання бібліометричних показників, суть яких полягає в оперативному обчисленні, поєднанні, інтерпретації, порівнянні та аналізі елементів наукового документообігу. Тому у своїй роботі ми використовуємо бібліометричні методи дослідження на основі наукометричної бази даних Scopus.

Відповідно до рис. 1. перші роботи присвячені темі економіки під час війни були опубліковані у 1915 році, що пов'язано з початком Першої світової війни. Так, Ash та Edwin L. [2]. у своєму дослідженні підняли тему громадського здоров'я та якості харчування населення в умовах воєнної економіки. Натомість, інша стаття, яка була опублікована в цьому ж році, розкриває тему фінансування університетів під час війни, а також подальших наслідків для країни через зменшення фінансування закладів вищої освіти [15].

Наступний пік досліджень з питань воєнної економіки припадає на 1942 рік, коли тривала Друга світова війна. Так, цікавою роботою є стаття Link Н.С., у якій автор розкриває ставлення робітників до профспілок, заробітної плати, цін і промисловості протягом 10-14 травня 1942 року з 1000 інтерв'ю з 695 промисловими робітниками та 305 «білими комірцями» або

їхніми дружинами, розташованих у 20 містах по всій території Сполучених Штатів. Дослідження показали, що 36,5% були членами профспілок або їхніми дружинами. Серед повідомлених результатів такі: у промислових будинках близько половини працівників були членами профспілок; у будинках «білих комірців» приблизно одна десята належала до профспілок. Більшість вважала, що профспілкам не можна дозволяти організувати нові профспілки під час війни, що уряд повинен фіксувати ціни та орендну плату, що великі виробничі компанії роблять усе можливе, щоб допомогти населенню під час війни. Більшість вважала, що погодинна оплата праці має бути фіксованою та що компаніям слід дозволити залишати значну частину своїх заробітків, щоб допомогти їм повернутися до роботи в мирний час після війни [9].

Найбільша публікаційна активність була зафіксована у 2015 році, що пов'язано з трансформуванням і глобальним уявленням про війни як такі, адже більшість сучасних держав усвідомлюють рівень економічних і політичних втрат, пов'язаних зі збройним конфліктом. Варто також зазначити, що більшість сучасних війн відбувається всередині держав, наприклад коли урядові сили борються з реальними чи удаваними повстанцями, опозицією. Проте деякі конфлікти так розростаються, що до них починають долучатися закордонні сили, а також й інші держави. Зазвичай у цьому випадку всі учасники конфлікту стикаються з негативними наслідками. Зокрема з напливом утікачів-біженців чи катастрофічним коливанням цін на енергоресурси, що в свою чергу негативно впливають на економіку не тільки всіх країн-учасниць, а й інших держав. Тому, інтерес науковців до теми економіки під час війни значно зріс у XXI столітті.

Варто зазначити, що роботи за досліджуваною тематикою у XXI столітті в більшості були присвячені вивченню економік держав, на території яких й до цього часу тривають військові. Також, вчені не втратили інтерес до вивчення воєнної економіки під час Першої та Другої світових війн.

Загалом, проведений аналіз публікацій протягом 1915–2022 років показав, що більша частина робіт присвячена пошукам шляхів удосконалення організації військово-господарської системи, підвищення ефективності її функціонування та інших питань, що мають практичне значення.

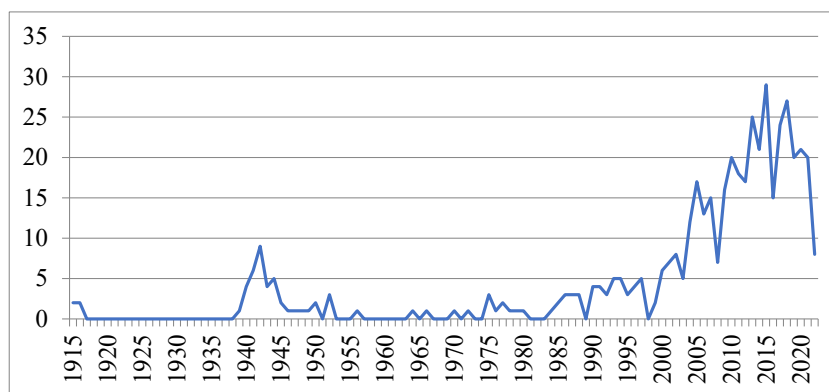

Рис. 1. Динаміка публікацій з проблематики «воєнна економіка», виділені за часовим виміром (на основі бази даних Scopus)

Наступник кроком проведемо аналіз публікацій з питань економіки під час війни за географічним виміром. Згідно рис. 2, лідерами серед країн з найбільшою публікаційною активністю з питань економіки під час війни є Сполучені Штати Америки, Велика Британія та Німеччина. Так, науковці з США опублікували 89 робіт, вчені з Великої Британії – 69 робіт, з Німеччини – 60 робіт. Вагомий внесок у розвиток досліджень воєнної економіки зробили науковці з Франції (18 робіт), Австралії (17 робіт), Канади (15 робіт), Швейцарії (12 робіт), Італії (11 робіт), Норвегії (10 робіт), Японії (8 робіт), Нідерландів (8 робіт), Австрії (7 робіт), Данії (6 робіт), Іспанії (6 робіт), Бельгії (5 робіт), Південної Африки (5 робіт), Швеції (робіт), Чехії (4 роботи), Ізраїлю (4 роботи) та Нової Зеландії (4 роботи).

Наступник кроком проведемо аналіз основних організацій, що фінансують наукові дослідження з питань економіки під час війни.

Отже, згідно даного рисунку, найбільшу кількість досліджень з питань воєнної економіки профінансували наступні організації: University of Oxford – 11; Ruhr-Universität Bochum – 10; London School of Economics and Political Science – 9; Humboldt-Universität zu Berlin – 7; Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet – 6; University of Tasmania – 6; National University, San Diego – 5; Yale University – 4; George Mason University – 4; Columbia University – 4; Victoria University of Wellington – 3; CNRS Centre National de la Recherche Scientifique – 3; Harvard University – 3; King's College London – 3; Universität Zürich – 3; University of the Free State – 3; Monash University – 3; HSE University – 3; University of Liverpool – 3; University of Melbourne – 3; University of Cambridge – 3; York University – 3.

Проаналізувавши галузі досліджень, за якими були опубліковані роботи (рис. 4), можна прослідкувати явну перевагу публікацій соціальних наук. Так, 35% всіх публікацій відносяться до соціальних галузей, що становить 251 публікацію, 30% (214 публікацій) – Мистецтво та гуманітарні науки, 17% (124 публікації) – Економіка, економіка та фінанси, 7% (48 публікацій) – Бізнес, менеджмент і бухгалтерський облік, 4% (32 публікації) – Екологія, по 2% (17, 16 та 13 публікацій) – Інженерія, Науки про Землю та планети, Ліки відповідно, та 1% (10 публікацій) – Сільськогосподарські та біологічні науки.

Звертаємо увагу на роботу Parker, C., Moore, P.W. у якій науковці досліджують воєнну економіку Іраку. Автори зазначають, що на початку окупація Іраку була класичною грабіжницькою війною. Але останніми роками неможливість мирної експлуатації нафтових ресурсів і витрати на утримання надзвичайно великого контингенту зробили з цього фінансову яму. Тим не менш, США вирішили продовжувати і заплатити ціну. Це свідчить про наявність опосередкованої економічної зацікавленості в їх військовому розгортанні. Ця демонстрація сили необхідна для збереження унікального статусу долара. Оскільки ефективна робота зі збору політичної розвідки, підкріплена цілеспрямованими діями сил спеціального призначення, є єдиним способом ведення переможної боротьби з повстанням, науковці зробили висновок, що війна для Сполучених Штатів програє, також, що Пентагон вирішив тероризувати іракців військовою силою, щоб зберегти, будь-якою ціною, контроль над другими за величиною запасами нафти у світі та утримання своєї економіки на плаву [11].

Найбільшу кількість робіт з питань економіки під час війни було опубліковано у наступних виданнях: Jahrbuch Fur Wirtschaftsgeschichte – 16; Economic Record – 12; Scandinavian Economic History Review – 7; Journal Of Contemporary History – 6; Economic History Review – 5; Geschichte Und Gesellschaft – 5; International Journal Of Phytoremediation – 5; Vierteljahresschrift Fur Sozial Und Wirtschaftsgeschichte – 5; Nature – 4; New Political Science – 4; Review Of African Political Economy – 4.

Звернемо увагу на роботу відомих науковців Shortland A., Christopoulou K., Makatsoris C., які дійшли висновку, що у літературі про воєнну економіку стверджується, що тривалі громадянські війни мають економічну логіку: певні групи можуть отримати матеріальну вигоду від вчинення насильницьких актів і, отже, протистояти зусиллям з розбудови миру. Об'єктивні перевірки цих прогнозів поки що були обмежені, оскільки корупція та конфлікти перешкоджають збору надійних економічних даних на місцях. Методи дистанційного зондування та геоінформаційної науки дозволяють авторам подолати ці проблеми збору наземних даних. Науковці використовують геокодовані дані конфліктних подій, щоб проаналізувати економічний вплив конфлікту на місцеве освітлення та доходи. Автори знаходять значний

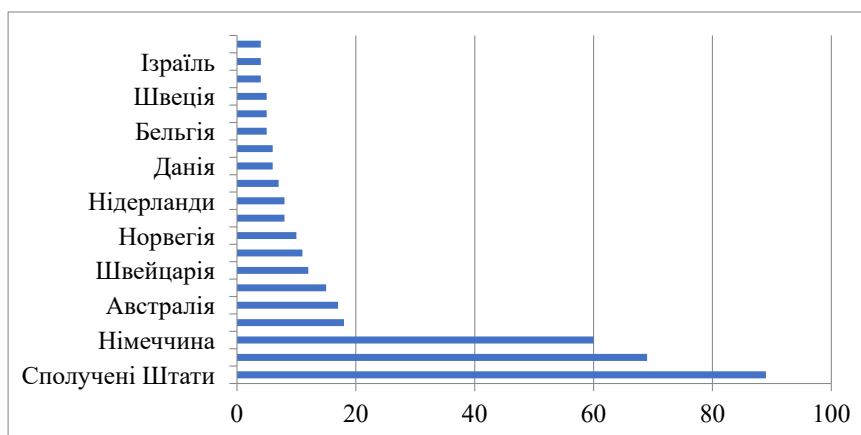

Рис. 2. Динаміка публікацій з проблематики «воєнна економіка», виділені за географічним виміром (на основі бази даних Scopus)

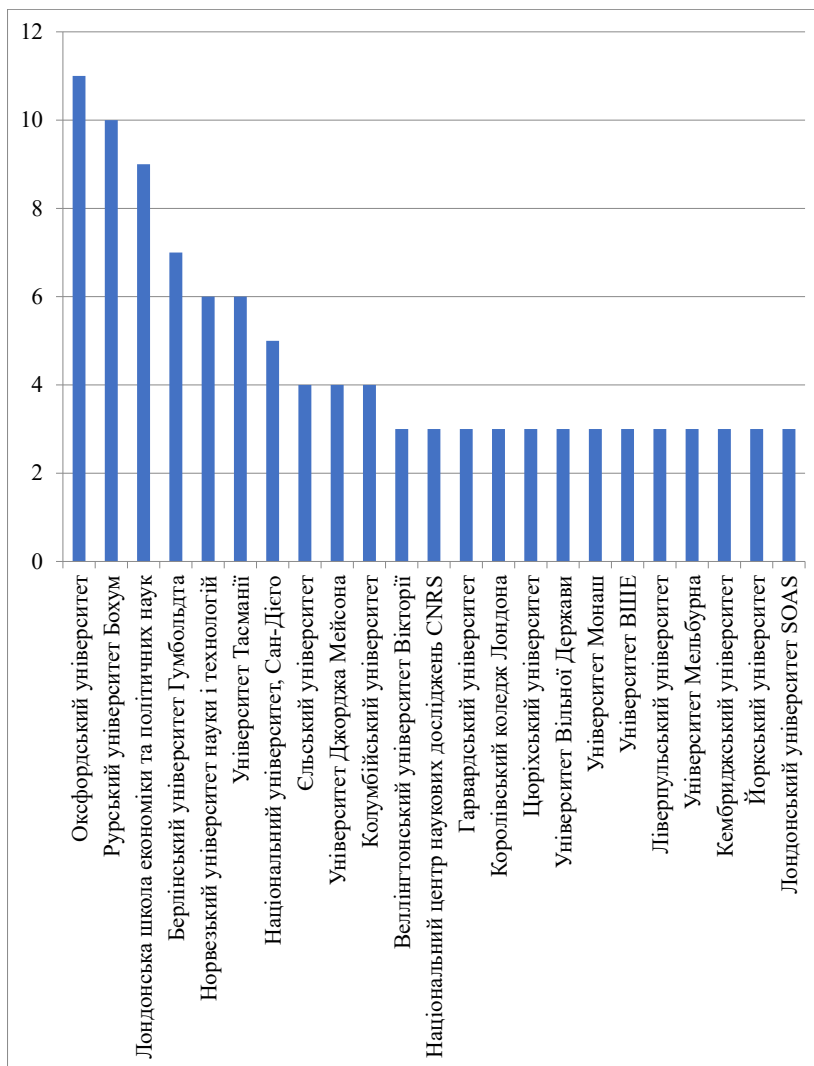

Рис. 3. Динаміка публікацій з проблематики «воєнна економіка», виділені за фінансуючими організаціями (на основі бази даних Scopus)

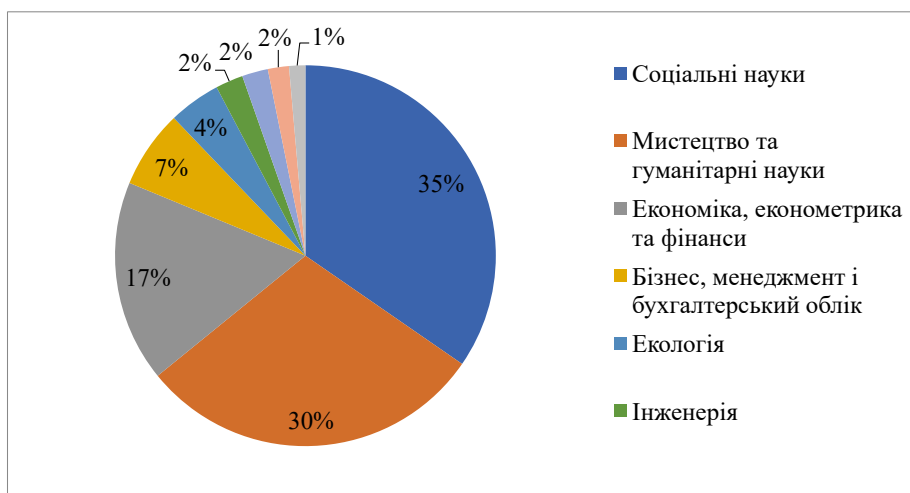

Рис. 4. Публікації з проблематики «воєнна економіка», виділені за галузями досліджень (на основі бази даних Scopus)

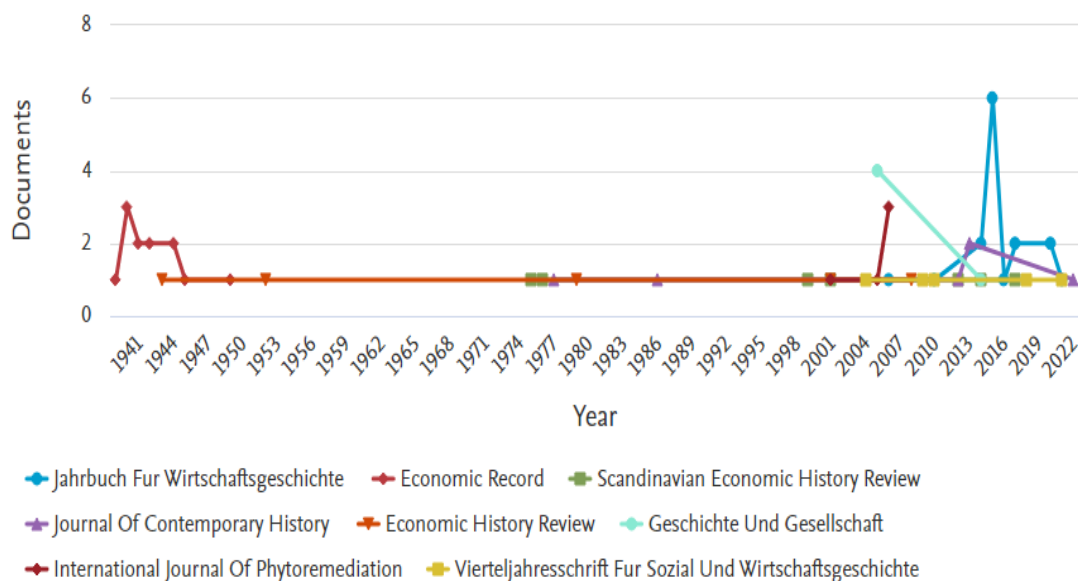

Рис. 5. Розподіл документів з проблематики «воєнна економіка» на рік за джерелами (на основі бази даних Scopus)

дивіденд миру для бідніших сімей, розташованих на окраїнах міст, які виграють як від місцевої стабільності, так і від більш мирних умов у країні в цілому. Навпаки, центральні ділові райони відносно добре ізольовані від наслідків місцевих конфліктів, а насильство в Могадішо позитивно впливає на освітленість міст, де розташовані агенції з надання гуманітарної допомоги. Вчені дійшли до висновку, що майбутні мирні ініціативи мають протистояти цим економічним стимулам для продовження конфлікту та краху держави в Сомалі [13].

Вважаємо за необхідне провести аналіз публікаційної активності науковців за досліджуваною нами тематикою.

Найбільшу кількість статей з проблематики економіки під час війни, а саме 7, опублікував Boggs, C.

протягом 1993–2016 рр. Науковець в своїх роботах досліджував питання воєнної економіки Сполучених Штатів Америки. Також, варто відмітити серед лідерів таких науковців як Korf, B. (7 робіт), Scherner, J. (6 робіт), Boldorf, M. (4 роботи), Coyne, C.J. (4 роботи), Walker E.R. (4 роботи) та Buggeln, M., Duncan, T.K., Fremdling, R., Gavrilovich Maslov, A., Goodhand, J., Heupel, M., Melman, S., Tooze, A., Ziegler, D., які опублікували по 3 дослідження.

Було визначено топ 10 найбільш цитованих публікацій з проблематики «воєнна економіка», що містяться у науко метричній базі даних Scopus (таблиця 1). Більшість статей цитувались близько 100 разів, що свідчить про їх високу оцінку зі сторони світового науко-

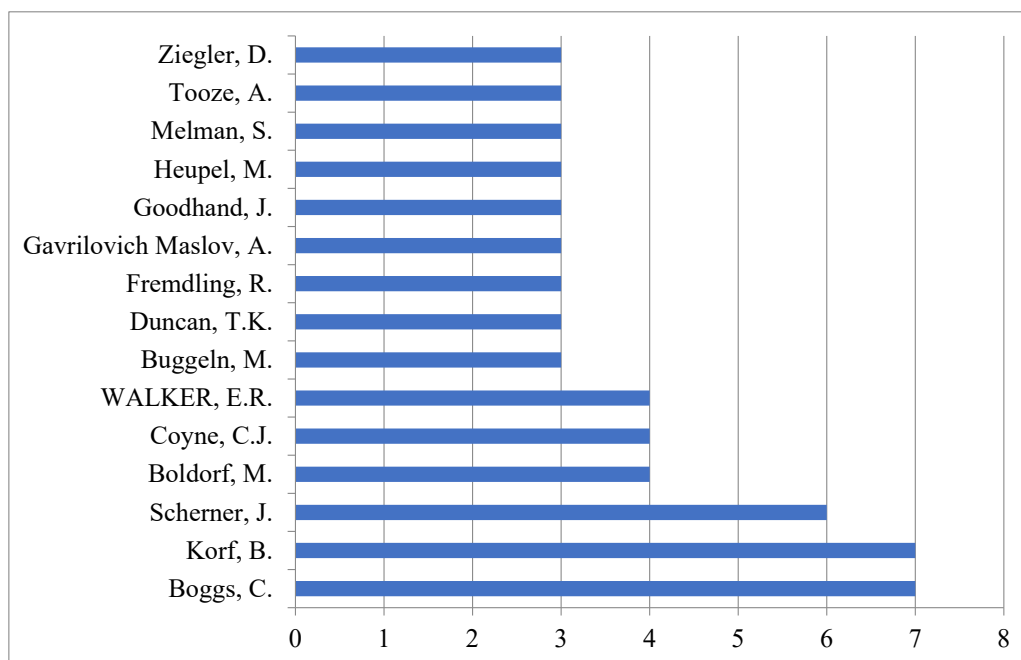

Рис. 6. Публікаційна активність науковців з питань дослідження поняття «воєнна економіка»

Таблиця 1

**10 найбільш цитованих статей із проблематики «воєнна економіка» у 1993–2022 рр.
(складено на основі бази даних Scopus)**

Автор	Назва роботи	Джерело	Рік	К-сть цитувань
Streeck, W. [14]	Re-Forming Capitalism: Institutional Change in the German Political Economy (Book)	Re-Forming Capitalism: Institutional Change in the German Political Economy с. 1–320	2011	636
King, C. [6]	The benefits of ethnic war: Understanding Eurasia's unrecognized states	World Politics 53(4), с. 524–552	2001	212
Watson, M.W. [16]	Business-cycle durations and postwar stabilization of the US economy	American Economic Review 84(1), с. 24–46	1994	121
Rubin, B.R. [12]	The political economy of war and peace in Afghanistan	World Development 28(10), с. 1789–1803	2000	88
Baines, E.K. [3]	Complex political perpetrators: Reflections on Dominic Ongwen	Journal of Modern African Studies 47(2), с. 163–191	2009	82
McCalla, D. [10]	Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870 (Article)	Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870	1993	81
Cramer, C., Goodhand, J. [3]	Try again, fail again, fail better? War, the state, and the 'port-conflict' challenge in Afghanistan	Development and Change 33(5), с. 885–909	2002	79
Korf, B. [7]	War, livelihoods and vulnerability in Sri Lanka	Development and Change 35(2), с. 275–295	2004	74
Jackson, S. [5]	Making a killing: Criminality and coping in the Kivu war economy	Review of African Political Economy 29(93-94), с. 517–536	2002	70
Korf, B. [8]	Rethinking the greed-grievance nexus: Property rights and the political economy of war in Sri Lanka	Journal of Peace Research 42(2), с. 201–217	2005	54

вого співтовариства, присутня певна наукова дискусія, що підтверджує актуальність досліджуваної тематики.

Топ 10 визначених базою даних Scopus публікацій мають спільне спрямування за тематикою – воєнна економіка. Наведені роботи узагальнююче охоплюють цю сферу діяльності:

– найбільш цитоване зі списку видання (пункт 1) має оглядове значення стосовно деяких з ключових питань у сфері порівняльної політичної економії та інституційної теорії, а саме роль історії в інституційному аналізі, динаміку повільних інституційних змін, обмеження раціонального дизайну та економіко-функціоналістичних пояснень інституційної стабільності, а також постійні труднощі стримування впливу капіталізму на суспільний порядок Німеччини. Також, розглядається питання функціонування економіки Німеччини під час Другої світової війни;

– інша публікація (пункт 2) об'єднує підходи, досліджуючи механізми, за допомогою яких хаос війни перетворюється на мережі прибутку, і за допомогою яких вони, у свою чергу, перетворюються на інститути квазі-держав. Перший розділ містить короткий огляд поточних досліджень завершення громадянської війни. У другому розділі окреслюється хід чотирьох євразійських війн і визначаються де-факторні держави, що виникли після них: Республіка Нагірний Карабах (в Азербайджані), Республіка Придністровська Молдова (в Молдові), республіки Абхазія та Південна Осетія (в Грузії). У третьому розділі аналізуються стовпи державного будівництва в кожному конкретному випадку: політична економія слабких держав, роль зовнішніх факторів, міфологізаційна функція культурних і освітніх установ, і співучасть центральних урядів. У заключному розділі

пропонуються уроки, як ці випадки можна взяти для подальшого вивчення насильства всередині штату;

– у оглядовій публікації (пункт 5) розглядається концепція складних політичних злочинців, щоб описати молодь, яка займає надзвичайно маргінальні місця в умовах хронічної кризи, і яка використовує насильство як прояв політичної дії. А саме розглядають приклад конкретної людини, яка представляє групу молодих бунтарів, які виростили в умовах воєнної економіки.

– у іншій публікації (пункт 3) піднімається питання тривалості ділових циклів в економіці у воєнні та післявоєнні періоди стабілізації економіки. У цій статті автор розглядає власне припущення тривалості циклів та надає три можливі пояснення.

Стосовно інших публікацій – пункти 4 та 7 – у них розглядали вплив воєнних сутичок та конфліктів на території Афганістану на економіку цієї країни. Ззначається, що Афганістан не тільки став найбільшим у світі виробником опіуму та центром торгівлі зброєю, але й підтримує багатомільярдну торгівлю товарами, які контрабандою переправляються з Дубая до Пакистану. У статтях зазначено, що криміналізована економіка фінансує талібів і їхніх супротивників, що в свою чергу змінило соціальні відносини та послабило державу та правову економіку в усьому регіоні.

В публікаціях – пункти 8 та 10 – стосуються дослідження рівня та якості життя населення Шрі-Ланки в умовах воєнної економіки. Автори роблять висновки, що цивільні особи в конфліктних ситуаціях не всі є жертвами (деякі також можуть бути винуватцями в політичній економії війни), і що війна може бути і загрозою, і можливістю, часто водночас. Науковці звертають увагу, що по суті, це призводить до «етнічних

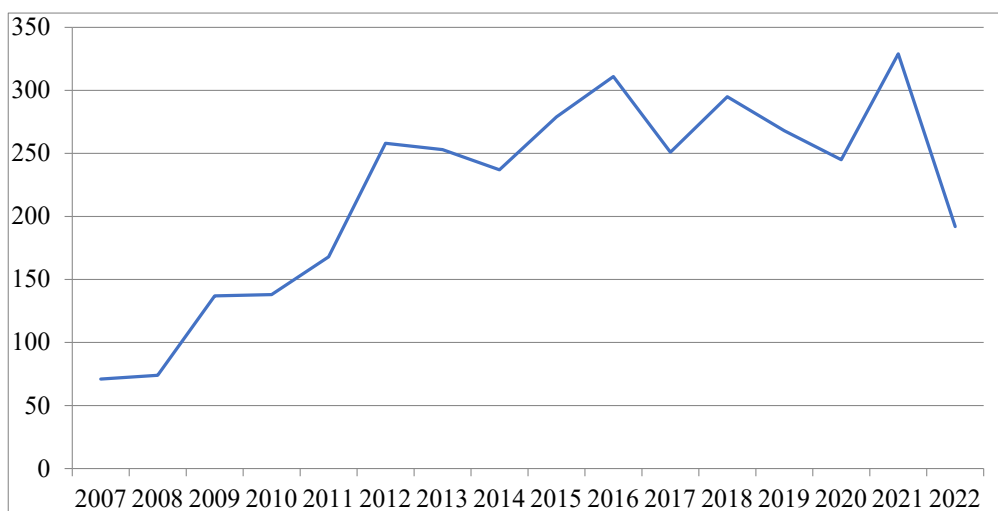

Рис. 7. Огляд цитувань наукових публікацій з питань дослідження поняття «воєнна економіка» (на основі бази даних Scopus)

прав», коли етнічні групи асиметрично наділені переважною владою щодо доступу до ресурсів, залежно від їхньої приналежності до бойовиків та їхніх відповідних початкових владних ресурсів. Ці етнічні права задовольняють жадібність деяких переможців війни та підживлюють образи серед тих, хто програв.

У пункті 6 дослідження ґрунтується на обширних архівних дослідженнях і містить всебічний опис того, як невелика група поселень перетворилася на процвітаюче суспільство в процесі, який був збалансованим і відносно самодостатнім. Аналіз ділиться на три частини. Автор розглядає розвиток економіки під час становлення Канади протягом всієї її історії, а також приділяє увагу економіці під час ведення війн на території країни.

І остання публікація – пункт 9 – стосується досліджень останніх років у східних провінціях Ківу Демократичної Республіки Конго (ДРК), де спостерігався стрімкий підйом і падіння прибуткової економіки, заснованої на кустарному видобутку танталової руди. Автор наголошує, що економіка певним чином будується на старих моделях виживання в Конго, також являє собою радикальну мутацію стратегій засобів до існування, реагуючи на економіку, глибоко зруйновану колоніальним і постколоніальним нехтуванням і жадібністю, а також п'ятьма роками жорстокої війни. Ця війна сама капіталізувала величезні мінеральні багатства країни, поступово стаючи «економізованими», оскільки прибутки все більше спонукають до насильства, а насильство все більше робить прибутки можливими для всіх воюючих сторін. У цій статті детально описано товарний ланцюжок танталу від його бази в лісах і нагір'ях Ківу до світових ринків. Досліджуючи популярні чутки про економічну діяльність, автор також простежує, як війна радикально змінила звичайне ставлення конголезців до традиції виживання «захищатися за себе», від сприйняття героїчного до сприйняття кримінального панування «іноземців» і «конголезьких зрадників».

Наступним кроком проведемо аналіз огляду цитувань наукових публікацій з питань дослідження поняття «воєнна економіка».

Згідно рис. 7 ми бачимо, що за останні 15 років зріс інтерес науковців до проблематики воєнної економіки.

Так, у 2021 році було процитовано найбільшу кількість робіт – 329. Така динаміка обсягу цитувань пояснюється тим, що 2021 рік пройшов під знаком наростання провокацій з боку Росії щодо країн східного флангу НАТО, зростання напруги навколо Тайваню, наслідком чого стало формування блоку AUKUS (Австралія, Велика Британія, США), поразки США в Афганістані, використання мігрантів як інструменту гібридної війни щодо членів ЄС.

«Водночас в останні роки на території менш розвинутих держав дедалі більше наростає інтенсивність збройних конфліктів різного рівня. Активно в силову конкуренцію втручаються регіональні лідери – Іран, Туреччина. Реанімуються десятиліттями заморожені конфлікти (наприклад, у Нагірному Карабаху). Прямі військові втручання, паралельно з широким використанням невійськових інструментів тиску та примусу, посилюють тренд на використання сили як способу досягнення політичних та економічних цілей» [1].

Висновки. Наразі особливо актуальними є дослідження таких нових для нас проблем, як особливості функціонування військової економіки в умовах ринку, пошук ефективних шляхів реформування ОПК, активізації інноваційних процесів у військовій економіці, удосконалення військово-бюджетного процесу. Все гостріше відчувається потреба у створенні спеціальних досліджень з розробки науково обґрунтованої та такої, що відповідає сучасним вимогам військово-економічної політики стратегії.

Одним із центральних завдань військово-економічної науки має стати розробка конкретних рекомендацій щодо вдосконалення державного механізму управління військово-економічною діяльністю, оптимізації військових витрат, їх зіставлення з економічними та науково-технічними можливостями країни. Важливим напрямом досягнення цих цілей може стати науково-методична розробка, практичне використання програмно-цільового підходу до оцінки, планування та фінансування військових потреб країн.

У цілому нині розвиток військово-економічної науки значно відстає в осмисленні та теоретичному узагальненні нових явищ у сфері економічного забезпечення військового періоду.

Список використаних джерел:

1. Індекс війни. Моніторинг воєнних конфліктів у світі 2021 року. УССД. УССД. URL: <https://ussd.org.ua/2022/01/18/indeks-vijny-monitoring-voennyh-konfliktiv-u-sviti-2021-roku/>
2. Ash E. War economy and diet. *The Lancet*. 1915. Vol. 186. Issue 4802. 626 p. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(00\)54255-x](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(00)54255-x)
3. Baines E. K. Complex political perpetrators: reflections on Dominic Ongwen. *The Journal of Modern African Studies*. 2009. Vol. 47. Issue 2. P. 163–191. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0022278x09003796>
4. Cramer C., Goodhand J. Try Again, Fail Again, Fail Better? War, the State, and the 'Post-Conflict' Challenge in Afghanistan. *Development and Change*. 2002. Vol. 33. Issue 5. P. 885–909. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-7660.t01-1-00253>
5. Jackson S. Making a killing: criminality & coping in the Kivu War economy. *Review of African Political Economy*. 2002. Vol. 29. Issue 93-94. P. 517–536. DOI: <https://doi.org/10.1080/03056240208704636>
6. King C. The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's Unrecognized States. *World Politics*. 2001. Vol. 53. Issue 4. P. 524–552. DOI: <https://doi.org/10.1353/wp.2001.0017>
7. Korf B. War, Livelihoods and Vulnerability in Sri Lanka. *Development and Change*. 2004. Vol. 35. Issue 2. P. 275–295. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2004.00352.x>
8. Korf B. Rethinking the Greed-Grievance Nexus: Property Rights and the Political Economy of War in Sri Lanka. *Journal of Peace Research*. 2005. Vol. 42. Issue 2. P. 201–217. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343305050691>
9. Link H. C. Workers' reactions to industrial problems in a war economy. *Journal of Applied Psychology*. 1942. Vol. 26. Issue 4. P. 416–438. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0062517>
10. McCalla, D. 1993, «Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870», *Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870*.
11. Parker, C., Moore, P.W. «The war economy of Iraq». *Middle East Report*. 2007. Vol. 37. Issue 243. P. 6–15.
12. Rubin B. R. The Political Economy of War and Peace in Afghanistan. *World Development*. 2000. Vol. 28. Issue 10. P. 1789–1803. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0305-750x\(00\)00054-1](https://doi.org/10.1016/s0305-750x(00)00054-1)
13. Shortland A., Christopoulou K., Makatsoris C. War and famine, peace and light? The economic dynamics of conflict in Somalia 1993–2009. *Journal of Peace Research*. 2013. Vol. 50. Issue. P. 545–561. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343313492991>
14. Streeck W. *Re-forming capitalism: Institutional change in the German political economy*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 297 p.
15. The Universities and War Economy. *Nature*. 1915. Vol. 96. Issue 2400. P. 223–225. DOI: <https://doi.org/10.1038/096223a0>
16. Watson, M.W. «Business-cycle durations and postwar stabilization of the US economy». *American Economic Review*, 1994. Vol. 84. Issue 1. P. 24–46.

References:

1. Індекс війни. Моніторинг воєнних конфліктів у світі 2021 року. УССД. УССД. Available at: <https://ussd.org.ua/2022/01/18/indeks-vijny-monitoring-voennyh-konfliktiv-u-sviti-2021-roku/> (in Ukrainian)
2. Ash E. (1915) War economy and diet. *The Lancet*. 186, (4802), 626. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(00\)54255-x](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(00)54255-x)
3. Baines E. K. (2009) Complex political perpetrators: reflections on Dominic Ongwen. *The Journal of Modern African Studies*, 47(2), pp. 163–191. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0022278x09003796>
4. Cramer C., Goodhand J. (2002) Try Again, Fail Again, Fail Better? War, the State, and the 'Post-Conflict' Challenge in Afghanistan. *Development and Change*, 33(5), pp. 885–909. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-7660.t01-1-00253>
5. Jackson S. (2002) Making a killing: criminality & coping in the Kivu War economy. *Review of African Political Economy*, 29 (93-94), pp. 517–536. DOI: <https://doi.org/10.1080/03056240208704636>
6. King C. (2001) The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia's Unrecognized States. *World Politics*, 53(4), pp. 524–552. DOI: <https://doi.org/10.1353/wp.2001.0017>
7. Korf B. (2004) War, Livelihoods and Vulnerability in Sri Lanka. *Development and Change*, 35(2), pp. 275–295. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7660.2004.00352.x>
8. Korf B. (2005) Rethinking the Greed-Grievance Nexus: Property Rights and the Political Economy of War in Sri Lanka. *Journal of Peace Research*, 42(2), pp. 201–217. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343305050691>
9. Link H. C. (1942) Workers' reactions to industrial problems in a war economy. *Journal of Applied Psychology*, 26(4), pp. 416–438. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0062517>
10. McCalla, D. (1993) "Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870". *Planting the province: the economic history of Upper Canada, 1784–1870*.
11. Parker, C., Moore, P.W. (2007) "The war economy of Iraq". *Middle East Report*, 37 (243), pp. 6–15.
12. Rubin B. R. (2000) The Political Economy of War and Peace in Afghanistan. *World Development*, 28(10), pp. 1789–1803. DOI: [https://doi.org/10.1016/s0305-750x\(00\)00054-1](https://doi.org/10.1016/s0305-750x(00)00054-1)
13. Shortland A., Christopoulou K., Makatsoris C. (2013) War and famine, peace and light? The economic dynamics of conflict in Somalia 1993–2009. *Journal of Peace Research*, 50, pp. 545–561. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343313492991>
14. Streeck W. (2010) *Reforming capitalism: Institutional change in the German political economy*. Oxford: Oxford University Press, 297 p.
15. The Universities and War Economy. *Nature* (1915), 96 (2400), pp. 223–225. DOI: <https://doi.org/10.1038/096223a0>
16. Watson, M.W. (1994) "Business-cycle durations and postwar stabilization of the US economy". *American Economic Review*, 84(1), pp. 24–46.